Сәнәт достлары

(Әввәли 13-чү сәһифәдә)

јатындан, онларын саһибкарлар тәрәфиндән амансыз истисмар едилмәсиндән бәһс олунур.

А. Шаиг дә «Мәктуб јетишмәди» һекајәсиндә нефт фәһләләринин фачиәли һәјатыны, мә'дән саһибләринин зүлмүнү, вәһшилијини ачыб көстәрирди. Гүвәтли ичтимаи мәзмуна малик олан бу һекајәдә фәһлә Гурбанын фачиәси јүксәк бәдии үмумиләшдирмәләрлә, тәбии тәрздә вә инандырычы тәфәррүатла тәсвир едилмишдир.

Биринчи империалист мүһарибәси әрәфәсиндә Чавид һәјат мүшаһидәләриндә даһа ирәли кедәрәк, үмуми шәкилдә олса да, әлилгабарлы, күнәмүзд фәһләләрин, ишсиз, јурдсуз мүһәррирләрин һәјатындан, мәнишәтиндән чох јазмаға башлајыр. «Шејда» фачиәсиндә өз аилини әмәји илә јашајанларын ағыр һәјаты, мәтбәә ишчиләри вә јохсул мүһәррирләрлә саһибкарлар арасындакы барышмаз зиддијјәт көстәрилирди. Чавид дә, Шаиг дә өз бәдии әсәрләриндә мүсбәт инсани кејфијјәтләр дашыјан садә зәһмәт адамларыны һаким синифләрә, буржуа-мүлкәдар мүһитинин јарамазлыгларына гаршы гојмуш, әзилән синфин тәрәфиндә дајанмышлар.

Бу јазычыларын әсәрләриндә халглар достлуғу, бејнәлмиләлчилик, инсанпәрвәрлик, сүлһсевәрлик кими габагчыл бәшәри идејалар тәблиғ едилир. Тәкчә бәдии јарадычылыгларында дејил, публисист мәгалә вә чыхышларында да, јери кәлдикчә, бу мәсәләләр илә әлагәдар бир сыра гијмәтли фикирләр ирәли сүрмүшләр.

Чавид вә Шаигин јаратдығы әсәрләрлә онларын нәчиб шәхсијјәтләри арасында гәрибә бир ујғунлуг нәзәрә чарпыр.

1910-чу илдә Бакыда реалны мәктәбдә мүәллимлик едән А. Шаигә әввәлчә Нахчывандан, сонра Тифлисдән Һ. Чавидин јаздығы вә бизә мә'лум олан үч мәктубундан онларын достлуғу, сәмими, гајғыкеш мүнасибәтләри ајдын һисс олунур. Бу мәктубларда Шаиг тәрәфиндән кичик јашлы ушаглар мәктәблиләр үчүн јазылмыш «Ушаг көзлүјү» адлы гијмәтли дәрслик һаггында Чавидин мүсбәт рә'ји вә хејирхаһ төвсијәләри дә әксини тапмышдыр. Чавид Тбилисдә азәрбајчанлылар үчүн тә'сис едилмиш «Иттифаг» мәктәбиндә дәрс дејирди. Достунун бу илләрдәки әдәби фәалијјәтини диггәтлә изләјән Шаиг сонралар јазмышды: «Мән кәнч шаирин әрәбчә «Тәрәгги» вә «Тәзә һәјат» гәзетләриндә «Сәмиг» имзасы илә јаздығы мәнзумәләрини охујурдум. Бир пәрдәли «Ана» драмы мәнә онун һәм бөјүк шаир, һәм дә бөјүк драматург олачағы сәнәтинин бәхш едирди. 1914-чү илдә «Шејх Сән'ан» фачиәсини бөјүк бир һәвәслә охумуш, онун бөјүк мүвәффәгијјәтини сәмим-гәлбдән тәбрик етмишдим». Онлар һәмин ил бир јај ахшамында Бакыда көрүшә билмишдиләр. Шаиг бу көрүш һаггында «Дојәрли бир хатирә» адлы һекајә јазмыш вә бу һекајәни сонрадан шаир достуна һәср едәчәји романын башланғычы алландырмышды.

Билдијимиз кими, һәм Чавидин, һәм дә Шаигин һәјат вә јарадычылығы мүәјјән дәрәчәдә гардаш Күрчүстан торпағы вә Тифлис шәһәри илә дә бағлыдыр. Чавид өзүнү икинчи вәтәни һесаб етдији Күрчүстана, онун гонагпәрвәр халгына јарадычылығында хүсуси јер ајырмыш, вахташыры бу мөвзуја мүрачиәт етмишдир. Тифлис үрәкачан рәнкарәнк мәнзәрәләри, көзәллији илә Шаигин дә гәлбини фәтһ етмишди. Ушаглыг вә илк кәнчлик илләрини бурада кечирән Шаиг Күр саһилиндә дајаныб бә'зән саатларла она вә Сән'ан дағына тамаша едәрди. Јери кәлмишкән, бөјүк миннәтдарлыг һисси илә гејд етмәк истәјирәм ки, Сән'ан дағы илә әлагәдар олан «Сән'ан» дастанынын Күрчүстанда јајылмыш ән мүкәммәл вариантларындан бирини Шаиг саҝлығында бу сәтирләрин мүәллифинә данышмыш, сонрадан хатирә олараг јазылы шәкилдә она вермишди.

1918-чи илдә Чавид даими јашамаг үчүн Бакыја көчүр. Артыг о, аилә һәјаты гурмуш, ата олмушду. Сонракы илләрдә Чавидлә Шаигин шәхси достлуглары аиләви јахынлыға чеврилмишдир. Бу јахынлыг онларын әдәби-бәдии вә елми јарадычылыгларына да тә'сирсиз галмырды. Илк варианты 1919-чу илдә Бакыда нәшр едилмиш «Әдәбијјат дәрсләри» адлы гијмәтли дәрслијин мүәллифләри Һ. Чавид вә А. Шаиг олмушдур. Әсасән али мәктәбләр, әдәбијјат мүәллимләри, әдәбијјатшүнаслар үчүн нәзәрдә тутулмуш бу дәрслик сонрадан бир нечә дәфә тәкмилләшдирилиб јенидән нәшр едилмишдир.

Азәрбајчанда Совет һакимијјәти гурулдугдан сонра Чавид јарадычылығынын даһа мәһсулдар дөврү башланды. «Азәр», «Книјаз», «Телли саз», «Шәһла», «Иблисин интигамы» кими әсәрләрдә о, һәр шејдән әввәл, совет гуруулушуну тәсдиг вә тәрәннүм едән, мәнсуб олдуғу халгын кәләчәјинә бөјүк инамла бахан никбин бир шаир кими чыхыш едир. «Варса ән доғру һәгигәт, о бу күн»—фикри «Азәр» поемасынын лејтмотиви кими сәсләнир.

Ингилабын илк илләриндән Совет һакимијјәтини алгышлајыб, јарадычылығыны јени һәјатын тәрәннүмүнә һәср едән Шаиг дә бу дөврдә мүһүм јарадычылыг мүвәффәгијјәтләри әлдә етмишди. Патриархал адәт-ән'әнәләрин тәнгиди, Бакы пролетариатынын ингилаби мүбаризәси һәмин дөврдә Шаиги даһа артыг дүшүндүрүрдү.

Ингилабдан сонра Шаиг вә Чавид Маариф Комиссарлығы тәрәфиндән тәшкил олунмуш «Азәрбајчан әдәбијјатынын әһја едичи комиссијону»нда чалышмышлар.

1923-чү илдә Азәрбајчан Дөвләт Педагожи Институтунда Шаигин әдәби вә педагожи фәалијјәтинин 20 иллији мүнасибәтилә тәнтәнәли јубилеј кечәси кечирилди. Халг Маариф Комиссарлығынын гәрарына әсасән, һәмин кечәдән е'тибарән Бакыдакы нүмунә мәктәби, «Шаиг нүмунә мәктәби» адландырылыр. Кечәдә Чавидин чыхышы хүсуси марагла гаршыланмышды. Һ. Чавид «Шаиг кимдир?» суалы әтрафында дүшүнәркән онун шәхсијјәти вә хидмәтләри һаггында јығчам шәкилдә, бәдии-образлы бир дилдә демишдир: «Ијирми илдән бәридир ки, бүтүн Азәрбајчан кәнчлији ону көзәл танıјыр. Бәли, һәр кәсчә: о, чалышган вә тәчрүбәли бир мүәллим, һәссас, нәзик бир шаир,... сәмими бир инсандыр». Бу сөзләрдә Чавидин шәхсән Шаигә вә онун педагожи фәалијјәтинә нә гәдәр дәрин мәһәббәт вә һөрмәт бәслодији јахшы ифадә олунмушдур.

Чавид вә Шаиг, габагчыл мүәллим вә јазычы кими, өз фәалијјәтләриндә бир нечә саһәни бирләшдирмишдиләр. Онлар мүәллимлик етмәк, програм вә дәрсликләр јазмагла јанашы әдәбијјатын, сөз сәнәтинин ән гүдрәтли тә'сир васитәси олдуғуну нәзәрә алараг, ушаглар үчүн бәдии әсәрләр дә јазыр, јени ушаг әдәбијјатынын јарадылмасы вә тәшәккүлүндә М. Ә. Сабир, А. Сәһһәт вә башга сәнәткарларымызын ардычыллары кими чыхыш едирдиләр. Азәрбајчан ушаг әдәбијјатынын инкишафында вә јүксәлишиндә Һ. Чавидин, хүсусән А. Шаигин хидмәти чидди диггәтәлајигдир.

Һ. Чавидин «Гыз мәктәбиндә», «Илк баһар», А. Шаигин «Көч», «Дағлар султаны» кими ше'рләри, «Түлкү һәччә кедир», «Јахшы арха», «Тыгтыг ханым» адлы мәнзум һекајәләри вә пјесләри кәнч нәсли садәлији, тәмизлији, тәбиәти, зәһмәткеш инсаны севмәји, зүлмкарлара, һијләкәрләрә гаршы амансыз олмағы, һәјатда намусла, доғрулугла јашамағы, достлугда мөһкәм олмағы өјрәдир.

Чавид несинин охучу күтләсинә чатдырылмасы, онун Азәрбајчан әдәбијјатында тутдуғу мөвгејин дүзкүн мүәјјәнләшдирилмәси саһәсиндә Шаиг фајдалы ишләр көрмүшдүр. Чавидин илк тәрчүмеји-һалыны јазан, ону дәрслијә салан да Шаиг олмушдур.

Шаиг дәрсликләриндә Чавид һаггында илк дәфә елми-биографик очеркләр јазмыш вә јарадычылығындан нүмунәләр вермишди. О, бунунла кифајәтләнмәјәрәк, мараглы мүһазирәләр охумаг вә бир сыра мәзмунлу мәгаләләр јазыб чап етдирмәк јолу илә дә Азәрбајчан романтик поезијасынын бу гүдрәтли нүмајәндәсини дәриндән өјрәнмәјә вә севмәјә чағырмышдыр. Шаиг онун сәнәткарлығындан, тәвазөкарлығындан бәһс едәркән јазыр: «Чавид өз сәнәтини чох севән, өз үзәриндә чалышмағы бачаран шаирдир. О, минләрлә көз өнүндә учушан мөвзулардан јалныз ән чох севдијини, руһуна вә сәнәтинә ән чох мүвафиг кәләнини јахалар вә ону бир мүддәт зеһниндә һазырладығдан сонра сәссиз, кимсәјә сездирмәдән јазмаға башлар; ондан сормајынча һансы әсәр үзәриндә чалышдығыны сөјләмәз, өз әсәрини бирдән-бирә камил сурәтдә мејдана чыхартмаг истәрди».

Биринчи дүнја мүһарибәси илләриндә мүтәрәгги романтикләрин јарадычылығында һәјат вә азадлыг уғрунда мүбаризә мөвзусу кениш јер тутурду. Һ. Чавидин «Иблис», «Һаггыны сән мүбаризә илә аларсан», А. Шаигин «Идеал вә инсанлыг» вә бир сыра башга әсәрләриндә бу мәсәлә кениш шәкилдә әксини тапмышдыр.

Икинчи дүнја мүһарибәси әрәфәсиндә фашизмин мејдана чыхмасы, онун бир сыра Авропа вә Асија өлкәләриндә һакимијјәт башына кечмәси Чавид вә Шаигин дәрин нифрәт вә гәзәбинә сәбәб олмушду. Чавидин Алманија, Италија вә Јапонија фашистләри әлејһинә чеврилмиш «Иблисин интигамы» драмы фашизмин бәшәријјәт үчүн бөјүк тәһлүкә олдуғундан бәһс едирди. Һитлерчиләрин дүнјаја мејдан охумалары, тәчавүзкар мүһарибә планлары пјесдә мүсбәт образларын дили илә ифша олунурду. Публисист руһда јазылмыш әсәр совет нүмајәндәсинин ашағыдакы мә'налы сөзләри илә сона чатырды: «Јер үзүндә сүлһ истәјәнләр мүһарибә тәрәфдарларындан гүввәтлидирләр. Чүнки онларын архасында һәрбә гаршы кин вә нифрәт бәсләјән халглар дурмушдур. Биз бүтүн өлкәләрә, бүтүн инсанлара гуртулуш јоллары көстәрмәлијик. О јол да анчаг ишчи синифләрин, дүнја әмәкчиләринин бирләшмәси јолудур. Бүтүн чаһан әмәкчиләри әмин олмалыдырлар ки, сүлһ дүшмәнләринин буланыг ганлы далғалары бизим һүдудумузун диварларына чырпылыб гырылачаг, азғын ордулары сәраб олмуш әмәлләр кими саралыб мәһв олачагдыр».

Алман фашистләринин Вәтәнимизә хаинчәсинә басгыны заманы партијамызын чағырышына чаваб олараг Шаиг дә «Һәгигәт бизимләдир, зәфәр бизимдир» адлы мәгаләсини чап етдирди.

Халгымызы јыртычы алман фашистләринә гаршы мүбаризәјә чағыран јазычы дејирди: «Азад бөјүјән бир милләт һеч бир заман әсир олмаз. Биз галиб кәләчәјик, чүнки һәгигәт бизимләдир». Бу инам әдибин ејни сәрләвһәли ше'риндә дә ифадәсини тапмышды.

Онлар јалныз мүасир әсәрләриндә дејил, тарихи мөвзулу әсәрләриндә дә зоракылыға, әдаләтсиз мүһарибәләрә, истибдада гаршы чыхмышлар.

Шаир, драматург, көркәмли мүәллим вә маариф хадими олан бу ики дост бөјүк ирадә вә мәтанәтлә, һәр бири өзүнә мәхсус тәрздә халгымызын мәдәни јүксәлиши уғрунда чалышмышлар. Јени әср Азәрбајчан мүтәрәгги романтизминин габагчыл нүмајәндәләри олан Һ. Чавид вә А. Шаиг әдәбијјатымыза дәјәрли јениликләр кәтирмиш, өз әсәрләриндә ичтимаи әдаләтсизлијә гаршы чыхыб, әсасән габагчыл ичтимаи тәбәгә вә зүмрәләрин дүнјакөрүшүнү, әһвал-руһијјәсини ифадә еләмишләр. Лакин онлар бир сыра һалларда фәлсәфи-сијаси көрүшләри, фәрди үслублары е'тибары илә бир-бириндән фәргләнмишләр. А. Шаиг заман кечдикчә романтизмдән узаглашыб, әсасән, реализм јолуну тутдуғу һалда, Чавид ахыра гәдәр романтик олараг галмышдыр.

Һ. Чавидлә А. Шаигин достлуғу, гаршылыглы олараг, һәр ики сәнәткарын јарадычылығынын, фәлсәфи-естетик көрүшүнүн инкишафына фајдалы тә'сир етмиш, әдәбијјатымызын мараглы әсәрләрлә зәнкинләшмәсиндә мүсбәт рол ојнамышдыр. Бу достлуг һаггында белә әтрафлы сөһбәт ачмағымызын әсас мәгсәди вә маһијјәти дә бундан ибарәтдир.

Заһид ӘКБӘРОВ,
филоложи елмләр намизәди.

Мәним ганадлы дүнјам.

Фото-етүд **Фикрәт Гулијевиндир.**

Азәрбајчан Јазычылар Иттифагы, республика Рәссамлар Иттифагы вә «Әдәбијјат вә инчәсәнәт» гәзети редаксијасы **Әләвијјә** вә **Расим Бабајевләрә**, аналары

ХЕЈРАНСА ХАНЫМЫН

вәфаты мүнасибәтилә дәрин һүзнлә башсағлығы верирләр.

«Әдәбијјат вә инчәсәнәт» гәзетинин әмәкдашлары иш јолдашлары **Ләтифә Әлијеваја**, әзизи

ГҮДРӘТ ХАНЫМЫН

вәфаты мүнасибәтилә дәрин һүзнлә башсағлығы верирләр.

«Әдәбијјат вә инчәсәнәт» гәзетинин әмәкдашлары иш јолдашлары **Телман Гарајевә**, әзизи

ҺҮСЕЈНАЛЫ ЈУСИФОВУН

вәфаты мүнасибәтилә дәрин һүзнлә башсағлығы верирләр.

Баш редактор Јусиф ӘЗИМЗАДӘ.

Редаксија һеј'әти: Әфрасијаб БӘДӘЛБӘЈЛИ, Ајаз ВӘФАЛЫ (баш редактор мүавини), Меһди МӘММӘДОВ, Әмир МУСТАФАЈЕВ (мәс'ул катиб), Бәкир НӘБИЈЕВ, Мүрсәл НӘЧӘФОВ, Һәсән СЕЈИДБӘЈЛИ, Чабир СӘФӘРОВ, Пәнаһ ХӘЛИЛОВ, Әһмәд ЧӘМИЛ.

Бакы—370004, Зевин күчәси, 4. Баш редактор мүавини: 93-11-06. Катиблик: 93-06-40. Шө'бәләр: Тәсвири сәнәт вә театр-кино: 93-72-45. Тәнгид-әдәбијјатшүнаслыг, ше'р 93-89-98. Нәср, мусиги, елм-публисистика вә мәктублар: 93-49-61. Мәтбәә: 37-46-94 әлавә 3-07.

ИНДЕКС 66800 БАКЫ ШӘҺӘРИ, «КОММУНИСТ» НӘШРИЈЈАТЫНЫН МӘТБӘӘСИ. ФГ 03302 Сифариш № 4756

МӘДӘНИJJӘТ НАЗИРЛИJИНИН КОЛЛЕКИJАСЫНДА

Бу күнләрдә республика Мәдәниjjәт Назирлиjи коллекиjасынын новбәти Jығынчагы олмушдур.

Jығынчагда ашағыдакы мәсәләләр мүзакирә едилмишдир: М. Әзизбәjов адына Азәрбаjчан Дөвләт Академик Драм Театрынын Москва гастролунун jекунлары; «әмәкчиләрин коммунист тәрбиjәсиндә вә елми-техники инкишафда китабханаларын ролунун артырылмасы һаггында» (Азәрбаjчан КП МК-нын 13 ијун 1974-чү ил гәрары); музеjләрдәки гиjмәтли аваданлыгларын гејдиjjаты вә горунмасы вәзиjjәтинин jахшылашдырылмасы барәдә гәрар вә костәришләрин jеринә jетирилмәси.

Мә'лумдур ки, М. Әзизбәjов адына театр ијунун 27-дән ијулун 10-дәк Москвада гастрол сәфәриндә олмушдур. Бу чидди jарадычылыг имтаһаны — профессионал театр сәнәтимизин 100 иллиjи мүнасибәтилә республикамызда кечирилән бөjүк мәдәниjjәт баjрамынын, бир нов, jекуну, нәтичәси кими нәзәрдә тутулмушду.

Тамашалар Малы театрын сәһнәсиндә костәрилмишдир. Гастрол репертуарына С. Вурғунун «Инсан», И. Әфәндиjевин «Маһны дағларда галды», Нәби Хәзринин «Сән jанмасан» әсәрләри дахил иди. Паjтахт тамашачыларына һәмчинин Н. Погодинин трилокиjасы әсасында һазырланмыш «Заманын һөкмү» гурулушу, Ч. Мәммәдгулузадәнин «Өлүләр», В. Шекспирин «Фыртына», Ф. Шиллерин «Мәкр вә мәһәббәт» әсәрләринин тамашалары костәрилмишдир. Гастрол сәфәри мүвәффәгиjjәтлә кечмиш, театрын чыхышлары тамашачылар тәрәфиндән рәғбәтлә гаршыланмышдыр.

Коллекиjада Москва гастролунун jекунлары нәзәрдән кечирилди; гејд едилди ки, бу чидди jарадычылыг имтаһаны үмумиjjәтлә уғурлу олмуш, ишкүзар jарадычылыг шәраитиндә кечмишдир.

Реклам материаллары — афишалар, програмлар, булетләр, фото-плакатлар мүасир тәләбләр сәвиjjәсиндә һазырланмышды. Малы театрын фоjесиндә Азәрбаjчан драм театрынын 100 иллиjинә һәср олунмуш фото-сәрки ачылмышды.

Гастролун jарадычылыг jекунлары ССРИ Мәдәниjjәт Назирлиjиндә театр коллективинин вә паjтахтын көркәмли инчәсәнәт хадимләринин иштиракы илә кечирилән Jығынчагда мүзакирә едилмишдир. Мүзакирә иштиракчылары театрын костәрдиjи тамашалары jүксәк гиjмәтләндирмиш, коллективин jарадычылыг имканларынын генишләндиjини нәзәрә чатдырмышлар. Еjни заманда академик театр гаршысында чидди вәзифәләр дә гоjулмушдур: режиссорлуг ишинин даһа да тәкмилләшдирилмәси, jүксәк бәдии сәвиjjәли jени пjесләр jарадылмасы үчүн драматургларла jарадычылыг әлагәләринин мөһкәмләндирилмәси, репертуарын мүасир мөвзулу әсәрләрлә зәнкинләшдирилмәси, кәнч режиссорларын тәрбиjәси, тамашаларын бәдии тәртибатынын тәкмилләшдирилмәси, пjесләрин рус дилинә бәдии тәрчүмәси вә саир.

Гастрол сәфәринин мүвәффәгиjjәтләри илә әлагәдар ССРИ мәдәниjjәт назири J. А. Фуртсева хүсуси әмрлә театрын коллективинә вә рәһбәрлиjинә тәшәккүр е'лан етмишдир.

Коллекиjада бүтүн бунлар нәзәрдән кечирилди, театрын jарадычы коллективи гаршысында чидди вәзифәләр гоjан мүвафиг гәрар чыхарылды.

Сов.ИКП МК-нын бу илин маj аjында гәбул етдиjи гәрарда костәрилир ки, китабханаларын әһалиjә хидмәтинин вә зәһмәткешләрлә апардығы ишин сәвиjjәси сон илләрдә хеjли jүксәлмишдир. Әһалинин мәдәни, елми-техники билик сәвиjjәсинин jүксәлдилмәси саһәсиндә гаршыда дуран вәзифәләрин jеринә jетирилмәсиндә китабханалар партиjа тәшкилатларынын jахын көмәкчисинә чеврилмишдир. Инди олкәмиздә елми, техники, хүсуси вә күтләви китабханалар фәалиjjәт даирәсини хеjли кенишләндирир вә халг тәсәррүфатынын демәк олар ки, бүтүн саһәләрини, jашаjыш мәнтәгәләрини, евләри әһатә едир. Бунунла белә, китабханаларын ишч, әһалиjә китаб хидмәтинин тәшкили һәлә дә мүасир тәләбләрә чаваб верә билмир; совет халгынын коммунист тәрбиjәси илә әлагәдар гаршыда дуран вәзифәләрлә аjаглашмыр. Бир чох гиjмәтли китаблар, хүсусән елми-техники әдәбиjjат әһали арасында кениш jаjылмыр вә китаб фондларында охучудан хәбәрсиз, һәрәкәтсиз jатыб галыр. Китабларын тәблиғиндә мәтбуатын, радио вә телевизиjанын гүввәсиндән зәиф истифадә олунур. Китабханачылыг саһәсиндәки елми-тәдгигат ишләри бә'зән сәтһи сәвиjjә дашыjыр. Бә'зә партиjа вә совет органлары, һәмкарлар вә комсомол тәшкилатлары китабханалара лазыми гаjғы илә jанашмыр, китабханаларын мадди-техники базасынын jүксәлдилмәсинә, ихтисаслы кадрларын jетишдирилмәсинә вә онларын мәнзил-мәишәт шәраитинин jахшылашдырылмасына чидди гаjғы костәрмирләр. Азәрбаjчан Коммунист Партиjасы МК-нын мүвафиг гәрарында көстәрилир ки, Сов.ИКП МК-нын гәрарында гејд едилән бу гүсурлара республикамызда да раст кәлмәк мүмкүндүр.

Бир сыра jерләрдә, о чүмләдән Абшерон, Газах, Шамахы, Jардымлы, Ағсу, Кәдәбәj вә саир раjонларда китабханаларын иши пис гурулуб. Кәндләрдә әһалинин мүәjjән һиссәси китабхана хидмәтиндән кәнарда галыб. Азәркитаб республика китабханаларыны лазыми әдәбиjjатла jахшы тә'мин едә билмир.

Республика китабхана ишчиләринин 42 фаизи, кәнд jерләриндә исә jалныз 35 фаизи хүсуси тәһсил алмыш адамлардыр. Али мәктәбләрә гәбул заманы аjры-аjры jерләрин еһтиjач вә тәләбләри нәзәрә алынмыр. Елә һаллар да олур ки, китабханачылыг факүлтәсини гуртаран кәнчләр өз ихтисасы үзрә ишләмәкдән боjун гачырырлар. Бә'зи китабханалар пис, jарарсыз биналарда, хүсуси евләрдә jерләшир. Коллекиjада бу мәсәлә әтрафында кениш сөһбәт ачылды. Республикада китабханаларын әһали арасында апардығы ишин сәвиjjәсини тезликлә jүксәлтмәк үчүн конкрет тәклифләр ирәли сүрүлдү, кениш гәрар гәбул едилди.

Коллекиjада музеjләрдәки гиjмәтли аваданлыгларын гејдиjjаты вә мүһафизәси вәзиjjәти дә нәзәрдән кечирилди. Костәрилди ки, музеjләрин ән мүһүм вәзифәләриндән бири халгын мадди вә мә'нәви мәдәниjjәт абидәләринин диггәтлә топлаймасы вә гаjғы илә мүһафизә едилмәсидир.

Һазырда республикамызын музеjләриндә ССРИ Музеj Фондуна дахил олан 140 минә jахын експонат сахланылыр.

Республика Мәдәниjjәт Назирлиjи сон илләрдә музеj експонатларынын гејдиjjаты вә мүһафизәси вәзиjjәтинин jахшылашдырылмасы мәгсәдилә бир сыра тәдбир һәjата кечирмишдир.

Бунунла белә, Мәдәниjjәт Назирлиjи вә Малиjjә Назирлиjи хәтти илә кечирилән jохламалар костәрир ки, бир сыра музеjләрдә гејдиjjат иши, хүсусилә гиjмәтли експонатларын мүһафизәси пис тәшкил олунуб. Бу jохламаларын нәтичәләри республика Назирләр Советинин вә ССРИ Мәдәниjjәт Назирлиjинин сәнәдләриндә әксини тапмышдыр.

Кировабад, Губа, Сумгаjыт музеjләриндә, халча вә халг тәтбиги сәнәт музеjиндә аваданлыгын гејдиjjат мәсәләси пис вәзиjjәтдәдир. Республика музеjләри раjон өлкәшүнаслыг музеjләринә методики көмәк костәрмирләр.

Бә'зи музеjләрдә, о чүмләдән атеизм вә мусиги мәдәниjjәти музеjләриндә, Ә. Әзимзадәнин ев-музеjиндә фонд үчүн мүвафиг jер jохдур. Өлкәшүнаслыг музеjләринин чохунда исә биналарын балачалығы учундан музеj фондунун мүһафизәси чәтинләшир. Музеjләр гиjмәтли аваданлыглары, тез хараб олан әшjалары сахламаг үчүн хүсуси сеjфләрлә, һәтта дәмир шкафларла белә тә'мин едилмәмишләр. Бунун нәтичәсиндә Дөвләт инчәсәнәт музеjиндә, Губа, Кировабад музеjләриндә мүәjjән експонатлар сырадан чыхыб, бә'зи музеjләрдә исә назирлиjин ичазәси олмадан експонат апарылмасы кими өзбашыналыға jол верилиб.

Ләнкәранда, Ағдамда, Шамахыда вә бир сыра башга раjонларда өлкәшүнаслыг музеjләри jарарсыз биналарда jерләшир. Һалбуки һәмин раjонларда тарихи абидәләр тә'мир едилиб музеjләрә верилсә, бу проблем асанлыгла һәлл едилә биләр. Тәәссүф ки, бә'зән тәрсинә олур. Тарихи абидәләр тә'мир олунандан сонра да өлкәшүнаслыг музеjләринин вәзиjjәти jахшылашмыр.

Бә'зи музеjләрдә, хүсусән өлкәшүнаслыг музеjләриндә гәдим мәдәниjjәтимизин нишанәләрини, гиjмәтли jадикарларыны топламаг, алмаг, һабелә горумаг үчүн вәсаит, пул чатышмыр.

Халча музеjиндә гәдим инчәсәнәтимизин бир чох зәриф нүмунәси, лазыми мүһафизә шәраити jарадылмадығына, jер чатышмадығына көрә мәһв олмаг тәһлүкәси гаршысындадыр.

Мүзакирә заманы гејд едилди ки, музеjләрдә халгын мәдәниjjәт абидәләрини горуjуб кәләчәк нәслә чатдырмаг кими чох мүһүм, мәс'улиjjәтли вә мүгәддәс бир иш көрүлүр. Музеj бу күн-сабаһлыг деjил, кәләчәк үчүндүр. Халгын бөjүк сәнәтини, бөjүк мәдәниjjәтини мүһафизә етмәк, әбәдиләшдирмәк һамынын борчудур. Буна көрә дә бу ишә бүтүн әлагәдар тәшкилатлар, jерли партиjа вә совет органлары, ичтимаиjjәт jахындан көмәк костәрмәлидир.

МАРАГЛЫ СӘҺИФӘЛӘР

СӘНӘТ ДОСТЛАРЫ

XX әср Азәрбаjчан романтик әдәбиjjатынын көркәмли нүмаjәндәләри арасындакы мүнасибәтләрин, jарадычылыг әлагәләринин кенишлиjинин вә ичтимаи характерини өjрәнмәк бахымындан Һүсеjн Чавидлә Абдулла Шаигин достлугу хүсуси мараг оjадыр. Бу сәнәткарларын нүмунәви шәхси кеjфиjjәтләри вә парлаг jарадычылыгдары охучуну мә'нәви сафлыға, jүксәк әмәлләрә чағырыр. Чавид вә Шаиги дәриндән дуjуб дәрк едән һәр кәсин үрәjиндә хеjирхаһ арзулар—инсанлыға, бәшәриjjәтә хидмәт етмәк һәвәси баш галдырыр. Бир-бирини бир чох чәһәтдән тамамлаjан бу ики сәнәткарын jарадычылыг әлагәләринин вә достлуғунун тәдгигәлаjиг тарихи вардыр.

Чавидлә Шаигин үлфәт вә үнсиjjәти кәнчлик илләриндән башлаjыр. Шаиг онунла илк танышлығындан бәһс едәркән jазыр: «Чавидлә 1905-чи илдә таныш олдум. О заман Бакыjа сәjаһәт үчүн кәлмишди». Бу көрүшдән башлаjараг узун илләр давам едән сәмими достлуг һәр ики сәнәткарын шәхси

А. Шаиг вә Һ. Чавид.
Бакы, 1928-чи ил.

һәjатында вә jарадычылығында дәрин изләр бурахмышдыр. Онларын әсәрләрини тәдгиг етдикдә, jарадычылыглары, әсәрләринин мөвзу вә мәфкурәси арасында тәбии бир jахынлыг олдуғу нәзәрә чарпыр. Бә'зи әсәрләри онларын шәхсән көрүшдүкләри заман еjни мөвзу әтрафында көтүр-гоj етдикләрини, фикир мүбадиләси jүрүтдүкләрини еһтимал етмәjә һагг газандырыр; А. Шаигин «Мәрһәмәтли Әдһәм» поемасы илә Һ. Чавидин «Ана» мәнзум драмы арасында сәсләшән мотивләр, бир-биринә охшар вә уjғун кәлән чәһәтләр дедикләримизә бир нүмунә саjыла биләр.

Әсрин әввәлләриндә jаранмыш романтизм үслубунун бир чох мүһүм хүсусиjjәтләри обjектив олараг Чавид вә Шаигин әдәби-естетик, сиjаси-мәфкурәви вә фәлсәфи көрүшләриндә әксини тапмышдыр. Анчаг Чавид Шаигдән фәргли олараг гәләмә алдығы һәjат һадисәләрини, ичтимаи мәсәләләри, демәк олар ки, һәмишә романтикчәсинә jанашмышдыр. Сонралар Бакы капиталист мүһити, нефт сәнаjеси фәһләләринин дөзүлмәз jашаjыш тәрзи һәр ики шаири дәриндән дүшүндүрмәjә башлады. Онларын әсәрләриндә патриархал һәjатын, наданлыг, чәһаләт, мөвһумат вә һагсызлыг дүнjасынын кәскин тәнгиди өзүнә jер тапды. Бу чәһәт Чавидин jени шәраитин вә әдәби мүһитин тә'сири алтында jаздығы «Бакыда» адлы ше'риндә аjдын көрүнүр. Ше'рдә Бакы нефт фәһләләринин ачыначаглы һә-

(Арды 16-чы сәһифәдә)